

קניג עמנואל, ד"ר

בן אלכסנדר (ממשפחת תעשיינים יהודים בגרמניה) וחנה, בת יהודה-לייב חנקין, מחלוצי ביל"ו ודור העליה הראשונה בבנין הישוב. בן יחיד להוריו. נולד ב־29.6.1913 בפרנקפורט ע"נ מיין שבגרמניה. מחונן מילדותו בתבונה בריאה, בכושר תפיסה והתרשמות, באהבת האדם וברצון להיטיב נחשב הבן היחיד במשפחה כחבר טוב, שדעתו ראויה להישמע. גדל מילדותו בבית ארצישראלי למחצה (כי אמו בת

הארץ היתה) ואחרי ביקורו הראשון בארץ בגיל 12 התחיל ללמוד עברית. מתוך הרגשת שותפות ברוח ובעתיד החיים עם הציבור החלוצי בארץ, הצטרף לתנועת-הנוער החלוצית "תכלת-לבן" (בלאו-ווייס) ומילא בה תפקידים מרכזיים בכל שנות היותו בגרמניה. אחרי סיימו ב־1932 את הגימנסיה בברלין למד שם שני סמסטרים בהנדסה כלכלית בבית-הספר הטכני הגבוה וקנה לו נסיון מעשי בעבודה במפעלי "סימנס-שוקרט" לתעשית כלי-חשמל. משעלו הנאצים לשלטון הצליח, תודות לאזהרת ידיד, לברוח. המשיך להשתלם בתורת המשפטים ומדעי המדינה באוניברסיטת ציריך שבשווייץ והיה שם חבר פעיל באיגוד הסטודנטים הציונים "החבר". בינתיים השתקעו הוריו בארץ ובבקרו אצלם מסוף 1934 עד ספטמבר 1935 למד עברית, ספרות, היסטוריה ופילוסופיה באוניברסיטה העברית בירושלים, חקר מקרוב את התנאים הכלכליים והסוציאליים והצטרף לשורות ה"הגנה". במהומות 1936—1939 רצה לחוש ארצה לשירות פעיל בהגנת הישוב, אך נעתר לשידולי ידידיו ומוריו שיגדיל יותר לעשות למען הארץ בהשתלמותו המדעית. ב־1939 הוסמך לדוקטור לכלכלה מדינית על-סמך חיבורו "מדיניות סוציאלית בארץ-ישראל בתשומת-לב מיוחדת להגנת העובדים", שפורסם באותה שנה בציריך בגרמנית ונחשב ברמתו לספר יסוד ולימוד בכלכלה ובעבודה סוציאלית. זמן מועט לפני פרוץ מלחמת-העולם השנייה הגיע ארצה ופירסם בעברית ובאנגלית את תכנית דודו יהושע חנקין "תכניות ישוב בקנה-מידה גדול, המבוססות על יסודות כלכליים".

להזמנת המכון לחקר הכלכלה של הסוכנות היהודית ערך מחקרים על המצב הכלכלי והסוציאלי של מעמד בעלי-המלאכה. מספטמבר 1941 שימש כיועץ כלכלי לחברת-האשלג, וחברת "הירדן" המסונפת אליה, לחקירת אוצרות הדומם בארץ וכמוזכיר "המועצה הארצישראלית" (איגוד התעשיות הגדולות). פעל גם כמוזכיר-כבוד של החברה הכלכלית הארצישראלית והתאחדות הכלכלנים והשתתף בגופים ציבוריים שונים, ובכללם — בועדה ממשלתית. במשך שנים הרצה בבית-הספר לעובדות סוציאליות ובסמינריון של הסתדרות הפקידים. מאמריו הכלכליים בעתונות היומית והמקצועית הצטיינו בבהירות, בעמקות המחשבה, ידיעה מקצועית וראיית הנולד. השתלם גם בערבית וסטטיסטיקה. רצונו להיטיב שפע גם ממגעו עם בני-אדם, ומשום כך זכה לא רק להוקרה כאיש-מדע מעשי אלא גם לחיבה כללית. בפרק זמן זה נשא אשה.

בחורף תש"ח, עם הכנת המנגנון לממשלת מדינת ישראל לעתיד-לבוא, הופנתה התעניינותו למשרות-מפתח בשני מיניסטריונים, אך קודם כל שקד לקיים את חובתו בהגנת הישוב, בהיותו כבר מאומן לכך. מדצמבר 1947 ואילך שירת ב"משמר-העם" בירושלים, העלים את זהותו ומעמדו, לבל יחוסו עליו ולבל ישלחוהו לתפקידים קלים ובטוחים מסכנות.

בראשית מאי 1948 הועבר לחי"ם וכשנשלח בתפקיד מ"כ למשמר עמדה
קדמית בנוטרדם נפצע קשה ואחרי שעות מספר מת ביום 25.5.1948.
היה קבור בשייך-באדר א'. ב-10.9.1950 הועבר להר-הרצל בירושלים.
בעזבונו נשארו חיבורים חשובים בבעיות כלכליות. הניח אחריו אשה.

אני מודה בקבלת חתימתך על ד"ר עמנואל קניג ז"ל.
גריס

ט' תמוז תשנ"ו
24.6.1996

זכרון ת מ ל ח מ ת ה ע צ מ א ו ת
לזכרם של ד"ר עמנואל קניג ויהודה (יודקה) סלונמסקי ז"ל

א. משה קניג

"קח אתך שני חברי כיתתך, רוצו לעמדת הנגריה מחוץ לפינה הצפונית-מזרחית של הבנין והחליפו את שלושת החברים מהמחלקה היוצאת" - אלה היו הוראותיו של המ"מ עם הגיע מחלקתנו בפלוגת הדרי חבל ה' חי"מ (חיל משמר) של ההגנה בירושלים למנזר נוטר-דס, להחלפת המחלקה הקודמת. היה זה בצהרי היום ב-25.5.48, לאחר שמחלקתנו שמרה על רחוב ממילה מאז כיבושו מידי הערבים עם צאת הבריטים 11 יום לפני כן. המיבנה העצום של המנזר בצורת האות "ח", על ארבע קומותיו, שימש אז, יחד עם שתי עמדות קדמיות מול שער שכם, לבלימה מוצלחת של התקפות כוחות השריון והחי"ר של הלגיון הירדני.

כשהגענו, השלושה, לעמדת הנגריה, מצאנו רק שני חברים שמיהרו למיפקדת מחלקתם לאחר שממרו בחפזה כי השלישי נפצע קשה ופונה זמן קצר קודם לכן לבית החולים. במקום, שהיה חשוף לאש צלפי הלגיון מעמדותיהם על חומת העיר העתיקה, נשאר כתם דם גדול. שלחתי מיד את אחד החברים למיפקדה להבאת שקי יוטה ומעדר. לאחר כשעתים של עבודה קשה, סימנו את מילוי השקים באדמת הגינה והצבתם כמחסה מאש האויב. צפינו אז להתקפה נוספת, אחרי שני כשלונותיו הקודמים של הלגיון לפני שמחלקתנו הגיעה לעמדות הגינה. גופות חייליו, שהיו פזורות בשטח שלפנינו, מול שער שכם, ושתי השיריוניות השרופות עם גופותיהם החרוכות של צוותותיהן במעלה רח' סולימן (הצנחנים כיום) ליד השער החדש, העידו על כשלונות אלה.

בתום הצבת השקים, הבחנתי במעיל ותרמיל צד מונחים ליד קיר המינזר. בבדיקת המעיל, מצאתי תעודת זהות מנדטורית ע"ש עמנואל קניג, ד"ר לכלכלה; (הוא מת שעות מספר לאחר הפינוי לבית החולים). בתרמיל הצד מצאתי סנדביצ'ים וטרמוס עם תה חם שהוכנו ע"י אשתו. בתום המשמרת, העברתי את החפצים לידי המ"מ ויצאתי לרח' הנסיכה מרי (כיום שלומציון המלכה). לפתע, הבחנתי בבן אחותי יהודה (יודקה) סלונמסקי רץ לקראתי; הוא חבקי בהתרגשות וצרח: "כששמעתי שקניג נהרג בנוטר-דס, הייתי בטוח שזה אתה - לאחר

שיחתנו הבוקר". באחד עשר ימי המחלקה בממילה, נוהג הייתי לפגוש, לפעמים, את יודקה, שהיה אז חבר אצ"ל, ברח' הנסיכה מרי הסמוך לבסיס הארגון בבית פיינגולד. בפגישה של אותו בוקר, מסרתי לו כי מחלקתי עוברת בצהרים לנוטר-דס. לאחר שטירתתי לו מה שאכן קרה, נפרדנו. יותר לא נפגשנו. יודקה נפל ביום 14.7.48 בכיבוש מלחה ע"י האצ"ל. הוא היה הקרבן היחיד. למחרת, בהתקפת נגד של האויב, נהרגו עוד 17 חברי אצ"ל.

ד"ר עמנואל קניג נולד ב-1913 בפרנקפורט ע"נ מיין, בן יחיד להוריו אלכסנדר וחנה (בת יהודה לייב חנקין). היה חבר פעיל בתנועת הנוער הציונית "בלאו-ווייס" בגרמניה. עם עליית הנאצים לשלטון, ברח לשווייץ - שם השתלם, באוניברסיטת ציריך, בתורת המשפטים ובמדעי המדינה; היה חבר באיגוד הסטודנטים הציוניים "החבר". בסוף 1934, לאחר שהוריו השתקעו בארץ, למד כשנה עברית, ספרות, היסטוריה ופילוסופיה באוניברסיטה העברית והצטרף להגנה. הוא חזר ללימודיו בשווייץ וב-1939 הוסמך לדוקטור לכלכלה מדינית ע"ס חיבורו "מדיניות סוציאלית בארץ ישראל בתשומת לב מיוחדת להגנת העובדים". ימים ספורים לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, הגיע ארצה ופירסם את תוכנית דודו יהושע חנקין "תכניות ישוב בקנה מידה גדול, המבוססת על יסודות כלכליים". לפי הזמנת המכון לחקר הכלכלה של הסוכנות היהודית, ערך מחקרים על המצב הכלכלי והסוציאלי של מעמד בעלי המלאכה; שימש כיועץ כלכלי לחברת האשלג - לחקירת אוצרות הדומם בארץ; פעל גם כמזכיר כבוד של החברה הכלכלית הארצי-ישראלית והתאחדות הכלכלנים; הירצה בביה"ס לעובדות סוציאליות. לאחר החלטת האו"ם מ-29.11.47, עם הכנת המנגנון לממשלת מדינת ישראל העתידה, התעניין באפשרות לכהן במשרות חשובות במשרדי הממשלה. ברם, בראש ובראשונה, התמסר להגנה על הישוב בירושלים. בהעלימו את מעמדו, התנדב לחי"ם ונשלח, כמ"כ, למנזר נוטר-דם עם כיבושו מידי החיילים העירקיים. כאמור, נהרג בעמדת הנגריה מירי צלף ירדני 11 יום לאחר הכרזת העצמאות של מדינת ישראל. הוריו תרמו את כל רכושם לאוניברסיטה העברית לקרן מילגות עולמית שמפרותיה ניתנות מילגות לתלמידים מצטיינים בכלכלה. יהיה זכרו ברוך.

יהודה (יודקה) סלונמסקי נולד בתל-אביב ב-כ"ד טבת תרפ"ז להוריו אלתר ואהובה (ליבע). כשנה אחרי כן עברו הוריו לירושלים. חונך בתלמוד תורה עץ-חיים ובישיבה ברחובות. בגיל צעיר החל לעבוד כדי להקל על המצוקה בבית. למד את מלאכת ליטוש היהלומים בנתניה. הועסק כפועל בביח"ר פרימזון. שירת שנה בקירוב בפלמ"ח בגבעת ברנר. חזר לירושלים ועבד בבנין בתתו את כל שכרו להוריו. הצטרף לאצ"ל, השתתף בפעולות הארגון ונעצר ע"י הבריטים בלטרון. לאחר שחרורו מהמעצר, חזר לפעילות הארגון בהבטיחו תמיכה קטנה להוריו. השתתף בקרבות על שיק ג'ראח, הר-ציון ורמת-רחל. ב-14.7.48, תוך התקדמות כחבלן בראש כוח האצ"ל שכבש את הכפר הערבי מלחה, נפגע ונהרג מאש צלף ערבי. ארוסתו, בת-שבע יום-טוב, חברת אצ"ל אף היא, נהרגה יומיים לאחר מכן בעמדות שכונת פאג"י ליד סנהדריה, מאש הלגיון הירדני בביה"ט לשוטרים. יהיה זכרם ברוך.